

Monika Sipa

Identyfikacja potrzeb innowacyjnych małych przedsiębiorstw w województwie śląskim

Ekonomiczne Problemy Usług nr 81, 272-280

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MONIKA SIPA

Politechnika Częstochowska

IDENTYFIKACJA POTRZEB INNOWACYJNYCH MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

1. Zróżnicowane potrzeby innowacyjne małych przedsiębiorstw

Zachowania małych przedsiębiorstw wskazują na ich znaczące możliwości w zakresie innowacyjności. Wynikają one m.in. z przewagi małych firm nad dużymi podmiotami w zakresie elastyczności w reagowaniu na zmiany zachodzące na rynku, mniejszej biurokracji w procesie zarządzania B+R oraz braku konfliktu celów na poziomie właściciel – zarządzający¹. Podmioty tej wielkości napotykać jednak wiele barier w procesie wdrażania innowacji. Ograniczenia wynikają głównie z samego zakresu działania małych przedsiębiorstw, które częściej opierają się na jednym rodzaju produktu czy też usługi, oraz z braku możliwości realizacji korzyści wielkiej skali, utrudnionego wejścia na rynki zbytu, mniejszej możliwości stosowania drogich technologii, słabszej (w porównaniu z dużymi firmami) pozycji w stosunku do instytucji finansowych, rządowych oraz władz lokalnych².

Istotną rolę w zwiększaniu innowacyjności podmiotów tej skali odgrywa środowisko, w jakim funkcjonują, szczególnie polityka i inicjatywa władz publicznych tworzących korzystne warunki do powstawania innowacyjnego klimatu przedsiębiorczości. Nie bez znaczenia są również przyjęte rozwiązania systemowe, które określają ogólne ramy funkcjonowania gospodarki (narodowy i regionalne systemy innowacji, środowisko innowacyjne itp.). W odniesieniu jednak do małych podmiotów działania te są znacznie utrudnione, ponieważ przedsiębiorstwa tej skali wykazują duże zróżnicowanie w zakresie innowacyjności. Heterogeniczność tego sektora wynika między innymi z własnych, indywidualnych zachowań innowacyjnych poszczególnych firm tworzących ten sektor. Zaobserwować można indywidualną działalność innowacyjną przedsiębiorstw oraz podejmowanie przez grupę podmiotów współpracy w zakresie innowacyjności. Skuteczność przedsiębiorców w zakresie wdrażania innowacji zależy w dużej mierze od ich kompetencji, umiejętności zarządzania oraz

¹ Por.: N.G. Stock, P.N. Greis, A.W. Fischer, *Firm size and dynamic technological innovation*, „Technovation” 2002, 22, s. 540; G. Gilder, *The revitalization of everything: The law and the microcosm*, „Harvard Business Review” 66 (2), s. 49–61; J. Hozer, I. Markowicz, *Małe firmy: analizy i diagnozy*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002, s. 14.

² *Ibidem*, s. 21.

przyjętych strategii. Na zdolność innowacyjną przedsiębiorstw wpływają dwa wzajemnie powiązane czynniki: wewnętrzna zdolność firm do innowacji oraz dostęp do zewnętrznych źródeł innowacji. Elementy te mogą być budowane przez przedsiębiorstwo indywidualnie lub przy wykorzystaniu zewnętrznego wsparcia oraz we współpracy z otoczeniem.

Podejmowanie przez przedsiębiorstwa indywidualnych prac badawczych oraz projektowanie i wdrażanie nowej produkcji wymaga jednak posiadania odpowiedniego potencjału innowacyjnego (odpowiednich możliwości technicznych, menedżerskich oraz zdolności szybkiego uczenia się). Jeżeli realizowana przez jednostkę strategia innowacyjna przewiduje wprowadzanie głównie innowacji radykalnych (a nie przyrostowych) o dużej skali, to wymagane do ich wprowadzenia zasoby ludzkie, finansowe, rzeczowe i informacyjne mogą znacznie przekroczyć posiadane możliwości firmy. Problem ten dotyczy zwłaszcza przedsiębiorstw określanych mianem małych.

Alternatywnym rozwiązaniem dla tej skali podmiotów jest poszukiwanie niezbędnych zasobów wiedzy, finansowych, technicznych i innych poza firmą. Budowanie przez przedsiębiorstwo wewnętrznych zdolności innowacyjnych oznacza rozwój umiejętności menedżerskich i technicznych kadry, rozwój działalności badawczej i technicznej oraz wynalazczości wewnątrz firmy. Z kolei budowanie zewnętrznej zdolności innowacyjnej, tj. dostępu do obcych źródeł innowacji i ich absorpcji, oznacza rozwój powiązań kooperacyjnych, wchodzenie do różnego rodzaju sieci współpracy, rozwój wsparcia instytucjonalnego oraz rozwój monitoringu obcych źródeł innowacji i umiejętności ich adaptacji. Wspomniane wyżej wewnętrzne i zewnętrzne czynniki decydują o rodzaju potrzeb innowacyjnych zgłaszanych przez przedsiębiorstwa³.

Identyfikacja potrzeb małych przedsiębiorstw jest utrudniona ze względu na duże zróżnicowanie tego sektora w dziedzinie innowacji. Na rodzaj zgłaszanego zapotrzebowania w zakresie usług i kontaktów z otoczeniem wpływają między innymi następujące czynniki:

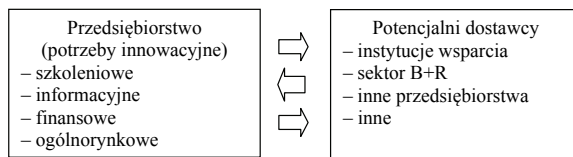
- rodzaj sektora, w jakim funkcjonują,
- skala działalności,
- specyfika środowiska, w którym firmy są zlokalizowane oraz w którym działają,
- tworzone i eksploatowane technologie,
- ogólna strategia firmy,
- zdolności firm do korzystania z efektów zewnętrznych⁴.

Potrzeby przedsiębiorstw budujących swoją zdolność innowacyjną przy wykorzystaniu zewnętrznego wsparcia i współpracy z otoczeniem dotyczą samej budowy zdolności innowacyjnej, tworzenia innowacji oraz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań. W otoczeniu

³ B. Plawgo, C. Sadowska-Snarska, E. Piekarska, M. Żylne, *Analiza potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw w województwie podlaskim*, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok 2004, s. 16.

⁴ *Methodology in design, construction and operation of regional technology frameworks*. Volume I, *Analysis of SME Needs*, Fraunhofer ISI, European Commission, EIMS Study contract 94/120, January 1996, s. 4–5.

sektorowo-instytucjonalnym przedsiębiorstwa funkcjonuje wielu potencjalnych partnerów małych przedsiębiorstw (rys. 1). W dziedzinie innowacji zalicza się do nich: inne firmy, tj. kooperanci, dostawcy, konkurenci, główni użytkownicy, jednostki sektora B+R, instytucje pośrednictwa w dziedzinie innowacji – inkubatory technologiczne, centra innowacji, parki technologiczne, instytucje finansowe oraz instytucje rządowe i samorządowe zajmujące się wsparciem działań innowacyjnych MSP⁵.

Rysunek 1. Potrzeby innowacyjne małych przedsiębiorstw i ich potencjalni partnerzy

Źródło: E. Stawasz: *Innowacje i regionalne systemy innowacji...*, s. 25.

Ich użyteczność w dziedzinie innowacji może być mierzona skalą i intensywnością świadczonych przez nich usług w zakresie technologii i wiedzy, doradztwa, szkoleń, promocji i informacji, zarządzania i kapitału, współpracy w dziedzinie produkcji, dystrybucji itp.⁶

Analiza potrzeb innowacyjnych obejmuje wszystkie fazy procesu innowacyjnego, tzn.: etap identyfikacji potrzeb rynkowych (odnosi się do realizacji różnych ogólnych funkcji w globalnym procesie innowacyjnym), etap identyfikacji potrzeb technologicznych (dotyczy działań struktur technologicznych związanych z tworzeniem technologii standardowych i transferem technologii), etap organizowania innowacji z duchem globalnego funkcjonowania całej firmy (wymaga wdrożenia w przedsiębiorstwie systemu zarządzania innowacjami, obejmującego wszystkie zasadnicze funkcje strategii rozwoju), etap marketingu produktów i integracji z nowymi rynkami (dotyczy doradztwa w zakresie jakości produkcji)⁷.

⁵ E. Stawasz, *Innowacje i regionalne systemy innowacji*, w: *Instrumenty transferu technologii i pobudzania innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw*, red. E. Stawasz, J. Mertl, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Fundacja Inkubator, Łódź 2005, s. 25.

⁶ E. Stawasz, *Potrzeby innowacyjne firm z sektora małych i średnich przedsiębiorstw w województwa łódzkiego*, w: *Instrumenty transferu technologii...*, s. 53.

⁷ M. Quevit, *Main Instruments for Supporting Technological Innovation on the Context of Restructuring the Polish Economy: Priorities and Assessment Tests for Existing Instruments*, RIDER, Louvain, March 1997, s. 20.

2. Potrzeby małych śląskich przedsiębiorstw w kontekście działalności innowacyjnej – wyniki badań własnych

2.1. Charakterystyka badanej grupy podmiotów

Zaprezentowane wyniki badań dotyczą potrzeb innowacyjności małych śląskich przedsiębiorstw⁸ i są fragmentem szerszego opracowania. W grupie badanych podmiotów ponad połowa (55,1%) to mikrofirmy, które zatrudniają do 9 pracowników, łącznie z właścicielem. Największą grupę stanowią przedsiębiorstwa, które powstały w latach 1990–1995 (47,2%), przy czym najstarsza firma funkcjonowała na rynku 68 lat, a najmłodsza 1 rok. Średnia arytmetyczna wieku przedsiębiorstw wyniosła 21 lat. Uwzględniając formę działalności, zauważyć można, że działalność w formie osoby fizycznej zdecydowanie dominuje wśród firm mikro – 78,2% tych podmiotów, natomiast w przypadku przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników jako osoba fizyczna funkcjonowała prawie połowa z nich (49,5%). Profil wykształcenia właścicieli badanych podmiotów w zdecydowanej większości (70,8% przypadków) był techniczny. Ponad 1/4 właścicieli miała wykształcenie ekonomiczne, natomiast 0,5% prawne.

W badanej grupie ponad połowa (62,5%) funkcjonowała w branży charakteryzującej się średnim tempem zmian⁹, a 17% działało w branżach charakteryzujących się szybkim tempem zmian. W branżach charakteryzujących się bardzo dużą stabilnością działalność gospodarczą prowadziło jedynie 1,4% podmiotów.

2.2. Określenie potrzeb innowacyjnych badanych podmiotów

Potrzeby małych i średnich firm analizowane są pod kątem ich zdolności innowacyjnej oraz barier, jakie napotykają w trakcie podejmowania i prowadzenia działalności innowacyjnej.

W badanej grupie przedsiębiorstw ponad połowa została uznana za innowacyjne (142 podmioty). Tempo wprowadzania przez nie innowacji jest porównywalne z tempem firm konkurencyjnych w przypadku ponad 80% badanych przedsiębiorstw. Co dziesiąty ankietowany wprowadzał innowacje częściej niż konkurenci, natomiast jedynie 4,0% badanych podmiotów charakteryzowało się mniejszym tempem wdrażania innowacji.

Uwzględniając źródła wprowadzanych innowacji, zauważyć można, że najczęściej wskazywanym źródłem były targi i wystawy (19,5%), następnie właściciele firm (18,3%) oraz potrzeby i opinie klientów (14,6%). Niestety, żadne z przedsiębiorstw nie uwzględniło w swoich odpowiedziach krajowych i zagranicznych jednostek naukowo-badawczych. Jak wskazują odpowiedzi respondentów, w małych firmach nadal zauważalna jest wiodąca rola

⁸ Kryterium doboru była liczba zatrudnionych osób. Wysłano 2000 ankiet, a otrzymano 247 ankiet, w tym kompletnie i prawidłowo wypełnionych 216 ankiet. Warunek liczebności próby został zachowany.

⁹ Określano, jakie jest w reprezentowanej przez nich branży tempo pojawiających się zmian (nowości): szybkie, średnie, niewielkie lub charakteryzujące się dużą stabilnością.

jej właściciela (zarządu). Znalazł się on na pierwszej pozycji wśród najważniejszych¹⁰ źródeł wprowadzonych innowacji, ponieważ 33,1% badanych wskazało na własny potencjał (pomysłodawcą są właściciele firm)¹¹. Jedynie 1,4% wskazań z rangą 1 oraz wszystkich wskazań potwierdza, że głównym źródłem wdrażanych innowacji były firmy doradcze. Takie ukierunkowanie potwierdzają również inne badania. Przedsiębiorcy „ani nie dostrzegają potencjalnych możliwości własnych pracowników w generowaniu innowacji, ani nie skłaniają się do korzystania ze współpracy z wyspecjalizowanymi instytucjami zewnętrznymi”¹².

Badane przedsiębiorstwa przy wprowadzaniu innowacji napotykają wiele barier. Do najczęściej wskazywanych przez małe podmioty ze Śląska zaliczono: niedostatek własnych środków finansowych (17,4%), brak pomocy ze strony regionalnych instytucji wsparcia (11,9%), obawa przed ryzykiem, jakie niesie ze sobą wprowadzenie innowacji (10,2%). Ograniczenia te wskazywane są również jako najistotniejsze (z rangą 1). I tak: 1/4 tych przedsiębiorstw wskazała na brak pomocy ze strony regionalnych instytucji wsparcia, a co piąta na niedostatek własnych środków finansowych. Zbliżone wyniki uzyskano w badaniach¹³ przeprowadzonych przez PARP, w których jako najważniejsze czynniki utrudniające wprowadzanie procesów innowacyjnych wskazano czynniki ekonomiczne (od 50% do 60% firm w Polsce): brak środków finansowych, zbyt wysokie koszty innowacji i brak zewnętrznych źródeł finansowania. W badaniach tych wskazano również na brak wykwalifikowanego personelu (średnio 15% MSP) jako istotne ograniczenie wprowadzania innowacji.

Małe podmioty zauważają również pojawiające się w ich otoczeniu szanse zwiększające możliwości wprowadzania innowacji. Za najważniejszą i najczęściej wskazywaną uznano: wzrost popytu krajowego (32,4% wskazań z rangą 1; 27,6% wskazań ogółem), a także dostęp do funduszy unijnych (21,8% wskazań z rangą 1; 21,6% wskazań ogółem). W dalszej kolejności znalazły się: wzrost popytu wśród zagranicznych odbiorców (16,2% wskazań z rangą 1; 17,7% wskazań ogółem) oraz otwartość rynku, która pozwala na łatwiejszy transfer technologii (13,4% wskazań z rangą 1; 19,1% wskazań ogółem).

W realiach dzisiejszego, globalnego rynku jedynie współpraca, czego dowodzą doświadczenia innych państw, może w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw prowadzić do wymiernych korzyści w zakresie tworzenia i dyfuzji innowacji. Niestety, w przypadku śląskich małych podmiotów widoczny jest bardzo ograniczony zakres szeroko rozumianej

¹⁰ Badani mogli określić stopień ważności danego czynnika: 1 – najważniejsza, 2 – ważna, 3 – mniej ważna.

¹¹ Według badań przeprowadzonych przez PARP, 78% małych firm wprowadza innowacje produktowe w oparciu o „własne siły”, w: *Innowacyjność 2006. Stan innowacyjności, metody wspierania, programy badawcze. Raport*, red. A. Żołnierski, PARP, Warszawa 2006, s. 36.

¹² A. Żołnierski, *Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2005, s. 30.

¹³ *Innowacyjność 2006. Stan innowacyjności, metody wspierania, programy badawcze. Raport*, red. A. Żołnierski, PARP, Warszawa 2006, s. 52.

współpracy. Widoczne jest to zarówno w obrębie współpracy z innymi podmiotami, jak i ze sferą nauki oraz sektorem B+R. Otrzymane wyniki wskazują, że jedynie 13,4% małych przedsiębiorstw współdziałało z innymi firmami w zakresie opracowania i wdrażania nowych produktów, usług czy też technologii. Jest to niewielki odsetek, zważywszy na to, że partnerstwo z innymi podmiotami stanowi istotne źródło pomysłów dla innowacji. Dzięki współdziałaniu z dużymi firmami można m.in. korzystać z posiadanych przez nie zasobów. Wśród podmiotów, z którymi została nawiązana współpraca, ponad połowę (55,1%) stanowiły inne małe firmy, przy czym 31,0% stanowiły mikrofirmy (zatrudniające do 9 osób). Ze średnimi firmami współpracowało 37,9% przedsiębiorstw, a z dużymi 6,9%. Koopeacja dotyczyła głównie: zleceń podwykonawstwa, pomocy w projektowaniu produktów i uruchomienia procesów produkcyjnych, nowych wzorów, opracowania nowych rozwiązań i wdrażania zmian organizacyjnych, zakupu technologii (maszyn), szkoleń, wprowadzania nowych produktów na rynek krajowy (akcji promocyjnych i reklamowych).

Jeszcze bardziej ograniczona jest współpraca małych firm z jednostkami badawczo-rozwojowymi, co potwierdzają także inne opracowania naukowe¹⁴. Spośród wszystkich małych firm jedynie 8 podało, że nawiązało współpracę z instytucjami sektora B+R (3,7%). Zdecydowana większość z nich współdziałała z resortowymi instytutami i ośrodkami B+R (75,0%). Pozostałe firmy współpracowały z Polskim Centrum Badań i Certyfikacji, Centrum Matki Polki oraz szkołami wyższymi. Współpraca badanych małych firm z instytucjami sektora B+R miała głównie charakter informacyjny, ponieważ dotyczyła przede wszystkim: sporządzania analiz i ekspertyz (37,5% wskazań rangą 1), konieczności udziału takiej jednostki w realizacji projektów (37,5%), opracowywania nowych rozwiązań technologicznych (12,5%) i nadawania certyfikatów (12,5%). Sporządzanie analiz i ekspertyz dominuje również wśród najczęściej wskazywanych odpowiedzi (25,0% wszystkich wskazań). W dalszej kolejności znajduje się: opracowywanie dla firm nowych rozwiązań technologicznych (16,7%) oraz pomoc przy wdrażaniu produkcji, korzystanie ze specjalistycznego wyposażenia, a także konieczność udziału takiej jednostki w realizacji projektów (wszystkie po 12,5%).

Niecałe 40% przedsiębiorstw nawiązało współpracę z instytucjami wsparcia w zakresie opracowania i wdrażania innowacji. Co piąta firma współdziałała z funduszami pożyczkowymi, a także ze stowarzyszeniami zawodowymi. Korzystano również z pomocy funduszy poręczeniowych (13,5%), izb rzemieślniczych (13,5%) i agencji rozwoju regionalnego i lokalnego (11,7%). Jedynie 4,5% firm korzystało z pomocy inkubatorów przedsiębiorczości, a 2,7% współpracowało z rzecznikami patentowymi. Nikt spośród badanych nie wskazał na współpracę z parkami technologicznymi, klubami wynalazców, centrami transferu technologii i BCC.

¹⁴ Por.: A. Żołnierski, *Innowacyjność polskich mikroprzedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2005, s. 29; E. Stawasz, P. Głodek, K.B. Matusiak, *Identyfikacja zmian zachodzących pomiędzy podmiotami w regionalnym systemie innowacji w województwie śląskim przez ostatnie 4 lata. Raport*, Katowice 2006, s. 31-32.

Definiując przyczyny ograniczonej współpracy małych przedsiębiorstw, określić można ich potrzeby w zakresie działalności innowacyjnej. Najczęściej zgłaszanymi przyczynami ograniczonej współpracy z innymi przedsiębiorstwami były: wzajemna nieufność przedsiębiorców – 22,8% wskazań ogółem, brak odpowiednich partnerów do nawiązania takiej współpracy – 20,8% oraz brak miejsca i okazji do nawiązania współpracy – 19,6%. Część firm nie potrzebowała żadnej formy wewnętrznej współpracy (13,1% wszystkich wskazań) oraz nie widziała wymiernych korzyści wynikających z nawiązania takiej współpracy (12,3%). Jako najważniejsze ograniczenia współpracy badani wskazali na wzajemną nieufność przedsiębiorców oraz brak miejsca i okazji do nawiązania współpracy (po 24,5% wskazań z rangą 1). Trzecią spośród najważniejszych barier był brak odpowiednich partnerów – 17,1%.

W przypadku współpracy z sektorem B+R główną przyczyną ograniczonego współdziałania był brak potrzeby korzystania z usług tego typu jednostek. Takiej odpowiedzi udzieliła ponad 1/3 badanych podmiotów. Tak duży procent wskazań wynikać może z niskiej świadomości przedsiębiorców co do istnienia i zakresu działalności jednostek sektora B+R, które umożliwiają dostęp do źródeł najnowszej wiedzy, stwarzając małym firmom szansę na uzyskanie przewagi innowacyjnej nad większymi firmami, prowadzącymi własne prace badawczo-rozwojowe. Na brak informacji o istnieniu tego typu instytucji wskazało 23,1% śląskich przedsiębiorstw. W dalszej kolejności wymieniano: zbyt wysokie koszty współpracy (8,8%) oraz zbyt długie i trudne procedury (7,9%). Najważniejsze ograniczenia nawiązywania współpracy są jednocześnie najczęściej wskazywanymi. Na ograniczenia wynikające z niedoinformowania przedsiębiorców wskazują również inne badania przeprowadzone wśród śląskich małych i średnich firm¹⁵, co może świadczyć o mało skutecznej polityce innowacyjnej regionu w tym zakresie.

Potwierdzeniem uzyskanych wyników może być fakt, iż małe śląskie podmioty należą do grupy przedsiębiorstw (obok przedsiębiorstw małych z województwa dolnośląskiego, małopolskiego i średnich z lubuskiego i łódzkiego), które w największym stopniu opierały się na wewnętrznych pracach B+R – stanowiły one ponad 90% wszystkich prac¹⁶. Świadczy to o dużej niewiedzy na temat możliwości, ale również braku zaangażowania ze strony instytucji – z teorii – wspierających działania innowacyjne. Wskaźniki te są druzgocąco niskie i mimo wszystko wskazują na izolację jako jeden z powodów niskiej konkurencyjności. Badania europejskie wielokrotnie wskazywały na współpracę jako klucz do rozwoju gospodarki. Tymczasem wiele mniejszych przedsiębiorstw nie podejmuje współpracy w obawie przed pojawiającymi się ewentualnymi kosztami oraz ze względu na brak zaufania do innych podmiotów na rynku.

¹⁵ Wśród problemów we współpracy z sektorem B+R badane firmy wskazywały najczęściej na brak informacji o funkcjonowaniu tego typu jednostek, ich ofercie i możliwościach transferu, na zbyt wysokie koszty współpracy oraz zbyt długie i trudne procedury realizacji. Zob.: E. Stawasz, P. Głodek, K.B. Matusiak, *op.cit.*, s. 41.

¹⁶ S. Życiński, A. Żołnierski: *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2006*, PARP, s. 210.

Odnosząc się do źródeł innowacji oraz szans i barier, jakie napotykać w trakcie podejmowania i prowadzenia działalności innowacyjnej, wyłoniono oczekiwania małych śląskich podmiotów względem wsparcia innowacyjnego. Z analizy powyższych badań wynika między innymi, że małe przedsiębiorstwa oczekują od instytucji otoczenia biznesu przede wszystkim pomocy w formie informacji. Potrzeba ta odnosi się szczególnie w stosunku do:

- pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, zwłaszcza z UE,
- stwarzania okazji i miejsc do pozyskania nowych partnerów gospodarczych: informacje o potencjalnych kooperantach, na temat targów i wystaw w regionie oraz promocji przedsiębiorstw i wymiany ofert kooperacyjnych,
- organizacji transferu technologii,
- doradztwa w zakresie ograniczania ryzyka związanego z wdrażaniem innowacji.

Badane podmioty oczekują większego wsparcia ze strony instytucji regionalnych. Przyczyny ograniczonej współpracy z innymi podmiotami biznesu, sektorem badawczo-rozwojowym czy też funkcjonującymi w otoczeniu instytucjami wsparcia wskazują na konieczność uświadomienia właścicielom badanych śląskich małych podmiotów korzyści płynących z szeroko pojętej współpracy. Niestety, niechęć do nawiązywania współpracy potwierdzają również inne badania dotyczące sektora MSP¹⁷, według których główną barierą współdziałania z innymi przedsiębiorstwami jest brak zaufania pomiędzy partnerami, brak odpowiednich partnerów lub brak wymiernych korzyści ze współpracy¹⁸.

Podsumowanie

W związku z ograniczonymi wewnętrznymi możliwościami innowacyjnymi małych przedsiębiorstw bardzo istotna dla nich jest jakość bliższego i dalszego otoczenia, a szczególnie łatwość przepływu różnego rodzaju informacji między sektorem biznesu, nauki i instytucjami wsparcia. Identyfikacja potrzeb zgłaszanych przez małe przedsiębiorstwa oraz zwiększenie sprawności przepływu informacji są działaniami sprzyjającymi potęgowaniu możliwości innowacyjnych podmiotów tej skali. Jak wynika z przeprowadzonych badań, ponad połowa małych śląskich przedsiębiorstw wdrożyła innowacje, pokonując pojawiające się na tej drodze ograniczenia. Ankietowani dostrzegają w swoim otoczeniu szanse na zwiększenie ich innowacyjności. Odpowiednie zestawienie zidentyfikowanych zagrożeń oraz szans pozwala na określenie potrzeb tych podmiotów w zakresie umacniania ich innowacyjności. W przypadku badanych podmiotów wskazane jest przede wszystkim skupienie uwagi na organizowaniu miejsc i okazji do kooperacji na różnych płaszczyznach. Celowe byłoby również rozpowszechnianie szkoleń dla przedsiębiorców w zakresie ograniczania ryzyka związanego z wprowadzaniem zmian, umiejętności budowania strategii działania

¹⁷ Jedynie 37,3% badanych podmiotów potwierdziło nawiązanie współpracy w zakresie opracowywania i wprowadzania nowego produktu, technologii lub organizacji.

¹⁸ E. Stawasz, P. Głodek, K.B. Matusiak, *op.cit.*, s. 31–32.

i wprowadzania innowacji, a także wskazujących na korzyści wynikające z nawiązywania współpracy. Podejmowanie działań wspomagających sektor małych podmiotów przyniesie wymierne efekty w zakresie umacniania ich potencjału innowacyjnego, co z kolei przełoży się na potencjał innowacyjny całego kraju.

IDENTIFICATION OF INNOVATION NEEDS OF SMALL ENTERPRISES IN THE SILESIA PROVINCE

Summary

Enterprises' innovative ability is influenced by two, interrelated factors: internal ability of companies to be innovative and access to external sources of innovation. These elements can be built by an enterprise by itself or using external support and cooperation with the environment. In the case of small entities, external factors are especially important. The paper attempts to define the needs of small enterprises in implementing innovations on the basis of the information available in the literature of the subject and the data obtained in the course of own research conducted among Silesian small enterprises.

Translated by Monika Sipa